

ראובן אבינועם

המשורר ראובן אבינועם, יליד שיקאגו, היה בשעתו הילד העברי היחיד באמריקה, ששפת אמו היתה עברית, זו הלשון שהיתה מדוברת בבית אביו הסופר והמחנך, ובהשפעתו ובהדרכתו התחיל למשוך בעט סופרים בעודנו ילד. במלאות לו עשר שנים, הוציא אביו את החוברת „מפי עולל” ובו דברי הבוסר של בנו, ולכבוד הבר-מצוה הוציא אביו את החוברת השנייה של בנו בשם „אביב”.

באמריקה רכש לו אבינועם את ההשכלה העברית והכללית ובאוניברסיטת ניו-יורק למד ספרות ופדגוגיה. תחילה שימש מורה במדרשה „הרצליה” בניו-יורק ובתרפ”ט עלה ארצה ונכנס להו-ראה בספרות האנגלית בגימנסיה „הרצליה” בתל-אביב. אחר-כך עבר לפיקוח על בתי-הספר בארץ בלימודים אלה. לאחר מלחמת השיחורור נתמנה למנהל המחלקה להנצחת החייל שעל יד משרד הביטחון. כאן הוציא את ארבעת הכרכים הגדולים „גוילי אש”, ובהם מכונסות יצירותיהם של מאות חיילים שנפלו במלחמת השיחורור, בצירוף תולדות חייהם. כן ערך את הקובץ „יזכור” וסידר רשימת ספרים שנתפרסמו על הללי מלחמת השיחורור, בשם „נרות תמיד”, והוציא כמה ילקוטים מדברי הנופלים ליום הזכרון („בהתיחד עם”; „לבבות דאובים”; „אודים”; „לזכרם”), וערך יחד עם ש. שפאן, „אנתולוגיה לשירת מלחמה וגבורה בישראל”. הרבה כשרון-הסברה ויכולת-עיצוב, השקיע אבינועם בתיאור הדמויות האלה ובתינוי מפעליהם.

עשיר ומגוון הוא יכולו הספרותי של אבינועם, המקיף ספרי שירה וסיפורים ומסות ביקורת ותרגומים מתוך השירה והפרוזה האנגלית, ובלשונות עברית-אנגלית. צלילים חדשים מתרוננים מתוך ספר שיריו הראשון שהוציא ביאליק ב„דביר” בשנת תרצ”א. וכאן יצא בתרצ”ד ספר האידיליות שלו. באותה שנה הופיע אצל „מצפה” סיפורו „אב ובתו” ובתש”ח יצא ספר שיריו „עלי דוי”

– קינה מרה על מות בנו בכורו נועם, שנפל במלחמת השיחרור (מאז שינה את שמו מגרוסמן לאבינועם). ובתשי"א הופיע אצל „יבנה“ ספרו „שירים ופואימות“.

שירת אבינועם כוללת שירים ליריים, פואימות, אידיליות, בלדות, סונטות ותפילות. ובכולם בולטת הנימה האוטוביוגרפית – פרי הקשר ההדוק שבין יצירתו ותולדות חייו. כך אתה מוצא כאן תגובות על מאורעות הזמן ורחשי נפש בנסיבות שונות, רשמי מסע במולדת בתרפ"ט, ורשמי טיולים בארץ. ושורטטו כאן דמותן של כמה נשים מפורסמות בתולדות ישראל כמו: חוה, הגר, יוכבד, חנה, אם המשיח ועוד. וכל דיוקן מתאר ומייצג את סביבתו ואת תקופתו. אבינועם הוא חניך המליצה המקראית, שסיגל לעצמו גם את „שגב הניב“ של שקספיר ו„גאון הצלילים“ של מילטון ואת „הערפלים הלשוניים“ של בראונינג.

ב„תפילה למשורר“ הוא מבקש, ש„כל חייו בגווילי שיר יהיו צוררים, ויהיו דרוכים הרהורים כצבי קט“. שירתו אינה קלה אבל היא דרוכת מחשבה וזוקקה בדמעות תוגה בספר שיריו „עלי דוי“. כאן נפתח מעיין דמעות חדש ומתוכו מציץ אלינו אבינועם אחר, זה שגיבורי מלחמתנו טיפחוהו וצער אב שכול העמיקוהו. כאן מתרומם המשורר מאבל יחיד ומדובב בקינתו את לב כל האבות השכולים במלחמת הקוממיות עד כדי תפילה והודיה על מות גיבורינו. רבים משיריו הם תפילות: „בואה, אח דך ונדה, ממעינות אוריו צלליו, את צמאונך קום ורווה“. ובשירו „תפילה למשורר“, הוא מתחנן: „לא ארצה כי תפיל דממת עקרות עלי, הניכסף שיר עוד תת, פניך האירה אלי, באור פדות, לבל אדע שתוק בלא עת. והיה כי תיטיב מנורת לבבי, אור חי העלה בה, חדש, וצק בה משמן כהן ונביא, כי יטהר דבר שירי ויקדש“.

ב„שירי הודיה“ מתפלל המשורר: „אזמרה נא לאלוקי על כל עלי גמל, כי שיביץ עינים במצחי גדולות ויחון אותם דמעה... וילמדנה לרובב על מות לבב וכלות עינים בניב אמת ולחש טוהר – תפילה לאנוש כי יעטוף“. ובשירו „שימני אלוקים“ הוא מבקש: „שימני אלוקים רק ציצית מדולדלה בכנף טלית שמשך... ולוא מיתר ענוג ודק, אחד מרכבות המיתרים בנבלך הנאדרי“.

כאמור שיקע אבינועם ב„עלי דוי“ שלו את כל כוחו בשירה.

כאן מתבוסס אב הנאמן לאלוקיו ואדוק במסורת בדמי לבבו הפצוע ומצדיק עליו את הדין אגב הטחת דברים כאיוב בשעתו. הוא מבליג בסוף על יגונו ושש אלי גיל האומה הפדויה בדם בנו. ובתום השבעה נתפרץ בלבו השיר „על כן נודה לך אלוקי“ – וזהו צידוק הדין בנוסה ציון והמולדת.

באידיליות שלו מתאר המשורר תיאורי הווי במולדת („שבת“, „ליל הדלקה“, „ערב מועד“), ומעצב דמויות של חלוצים מהעליות הראשונות. אבינועם תירגם מתוך הספרות האנגלית וכן פירסם בעיתונות מאמרי ביקורת על סופרי אנגליה ואמריקה.

תוגה חרישית אשר לא ידע מקורה, כירסמה כל הימים בנפשו הדואבת וספקות דווי וכאב צרבו לעיתים תכופות את קירות לבבו. עוד בימי חלדו לפני כארבעים שנה, התעטפה בת שירתו העגומה ופייטה: „צלילים כנטפי הגשם / נוגים על לבי יפולו / וירתחו נימים בו / ידעות כאב / וכאד שיעלה מן הארץ / כתום גשם / תעל שירת עוגמה מן הלב“.

וברגעי יגון ואכזבה ומצוקה, יבקש פדות בכיסופיו ובצמאונו לחזות באור אדוני: „ועל גדותיו תפילה לאל / תעבור לבי ממפתני / לעד יה, אל תסיר אורך / כי לו צמא מאוד אני“.